

Mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora o „Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Stvaranje europskog podatkovnog gospodarstva”

(COM(2017) 9 final)

(2017/C 345/22)

Izvjestitelj: **Joost VAN IERSEL**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija, 17.2.2017.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za promet, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	14.6.2017.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	5.7.2017.
Plenarno zasjedanje br.:	527
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	148/0/7

1. Zaključci i preporuke

Zaključci

1.1. EGSO pozdravlja Komunikaciju „Stvaranje europskog podatkovnog gospodarstva” koja se bavi održavanjem podataka kao središnjeg i ključnog pokretača novog gospodarstva ⁽¹⁾.

1.2. U Komunikaciji se razmatraju neosobni i/ili potpuno anonimizirani podaci. Ako podaci potpadaju u kategoriju osobnih podataka, primjenjuje se okvir za zaštitu podataka, a posebno Opća uredba o zaštiti podataka (GDPR).

1.3. Glavno je pitanje izgradnja podatkovnog ekosustava u Europi kao neophodnog vektora gospodarskog i društvenog napretka, kao i snažne konkurentnosti u svijetu koji je zahvaćen procesom radikalne preobrazbe uz snažne konkurente u Sjedinjenim Američkim Državama i Aziji. Kako bi se poticale povezivost i mogućnosti pohrane, u velikoj su mjeri potrebna javno-privatna ulaganja u infrastrukturu diljem kontinenta.

1.4. Uspostava podatkovnog ekosustava prije svega zahtijeva podizanje razine osviještenosti u poslovnoj zajednici, javnim službama, društvu i među državama članicama. Potrebno je da među svim dionicima postoji veće povjerenje, otvorenost i spremnost na razmjenu podataka.

1.5. EGSO naglašava da se u pitanje dovodi mnogo više od pravnih i praktičnih odredbi. Hitno je potrebno prilagoditi europske temeljne kompetencije u kontekstu trenutnog pretvorbenog procesa. Europa zaostaje u tom strateškom području. Poduzeća trebaju zauzeti proaktivan stav i otvoriti se prema rastućem protoku podataka i razviti sposobnost obrade velike količine podataka. Potrebno je uvesti fleksibilne i prilagodljive poslovne modele.

1.6. Instrumenti za omogućivanje inovacija, uz zaštitu legitimnih interesa poduzeća i građana, uključuju platforme i radionice diljem EU-a, terenske laboratorije, stvaranje središta izvrsnosti, izgradnju zajednice, tvornice budućnosti, ispitne

⁽¹⁾ Komunikacija „Stvaranje europskog podatkovnog gospodarstva”, COM(2017) 9 final, 10. siječnja 2017. Vidjeti i motivacijsko pismo 14 člnika država ili vlada od 2. prosinca 2016. o slobodnom kretanju podataka, *Non-paper on the Free Flow of Data initiative*.

poligone, razmjene, sučelja za programiranje aplikacija, *coaching* među poduzećima, modele ugovora, interakciju između znanosti i poduzeća, zajedničke tehnološke inicijative, kao i uJPP-ove (ugovorna Javno-privatna partnerstva) u kojima sudjeluju javni i privatni sektor, primjerice u velikim demonstracijskim projektima.

1.7. Privatni vlasnički kapital te razvijenije europsko tržište poduzetničkog kapitala prijeko su potrebni.

Preporuke

1.8. Komisija bi trebala provesti preciznu analizu trenutačnog stanja i obrambenih stavova u pogledu slobodnog protoka podataka u državama članicama kako bi se uklonile neopravdane prepreke uspostavljanjem odgovarajućih pravnih i tehničkih odredbi. Uklanjanje neopravdanih prepreka slobodnom protoku podataka trebalo bi biti sastavni dio europske industrijske politike. Otvaranje nacionalnih tržišta također bi trebalo biti obuhvaćeno europskim semestrom.

1.9. MSP-ovi i inovacije osobito su pogođeni lokalizacijom podataka. EGSO snažno podržava Komisijin prijedlog da bi svaka pohrana podataka u državama članicama trebala biti vođena načelom slobodnog kretanja. EGSO traži plan djelovanja i određivanje rokova za otvaranje nacionalnih tržišta. Europski semestar također bi trebao obuhvaćati ovo pitanje.

1.10. Javna istraživanja vrlo su važan izvor podataka. Komisija bi trebala poticati veće širenje informacija diljem Europe.

1.11. U načelu bi trebalo poštovati ugovorne slobode u privatnom sektoru. Opći okvir normi EU-a je poželjan, s tim da norme ni na koji način ne bi trebale ometati inovacije. Potrebno je promicati prenosivost.

1.12. Odgovornost predstavlja težak problem. Možda je potrebno revidirati direktivu o odgovornosti za proizvode i razmotriti posebne zakonske odredbe o komunikaciji između strojeva (M2M).

1.13. Komisiju treba pozvati da na odgovarajući način posveti pažnju podatkovnim aspektima u različitim jezicima u kontekstu slobodnog protoka podataka i pristupa podacima.

1.14. Od ključne je važnosti ljudski faktor. Moraju se uspostaviti programi EU-a kako bi se zaposlenike i mlade pripremio za buduća razvojna kretanja. Obrazovanje i osposobljavanje na radnom mjestu od presudne su važnosti kako bi se, primjerice, zadovoljila velika potreba za većim brojem analitičara podataka.

1.15. Te je procese potrebno odgovarajuće pratiti u poslovnom svijetu, a trebaju ih pratiti i Komisija te tijela na nacionalnoj razini kako bi se postigli stvarni ravnopravni uvjeti na europskoj razini.

2. Kontekst

2.1. Postoji razlika između osobnih i neosobnih podataka – podataka koji se odnose na osobna pitanja i neodređenih masovnih podataka. Obje su kategorije dio digitalnog tržišta, no ciljaju na različita područja i obuhvaćene su zasebnim regulatornim odredbama EU-a ⁽²⁾.

2.2. U Komunikaciji o velikoj količini podataka ⁽³⁾, koja je nastavak Komunikacije „Prema rastućem gospodarstvu temeljenom na podacima” ⁽⁴⁾, razmatraju se neosobni ili anonimni podaci.

2.3. U određenim se slučajevima osobni i neosobni podaci preklapaju zbog mogućih interakcija između tih dvaju područja te interakcije između privatnog i javnog sektora. Jedan je od primjera zdravstveni sektor u kojem se djelomično preklapaju osobni interesi pacijenata, poslovni interesi te javni interes.

2.4. Promjene su višestruke i nepredvidljive. Postojeći procesi u pogledu vertikalnog i horizontalnog grananja podataka stvaraju još veće mogućnosti za prikupljanje, analizu i obradu podataka. Velike količine podataka ključan su sastavni element budućeg „gospodarstva usmjerenog na klijente”.

⁽²⁾ SL C 71, 24.2.2016., str. 65.

⁽³⁾ Komunikacija „Stvaranje europskog podatkovnog gospodarstva”, COM(2017) 9 final, 10. siječnja 2017.

⁽⁴⁾ Komunikacija COM(2014) 442 final od 2. srpnja 2014. (SL C 242, 23.7.2015., str. 61.).

2.5. Podaci imaju znatne posljedice za proizvodne linije, interakciju usluga i proizvodnje te vrijednosne lance. To povećava rascjepkanost vrijednosnih lanaca.

2.6. Sve veći broj novoosnovanih i rastućih poduzeća odražava ključnu ulogu podataka. MSP-ovi u velikoj mjeri ovise o pogodnom međunarodnom (europskom) kontekstu i financiranju.

2.7. Gospodarstvo usmjereno na klijente rezultat je pojave velike količine podataka, komunikacije između strojeva (M2M) i slobodnog protoka podataka. Ono stvara sofisticirane proizvode i usluge. Svi sektori i sve razine unutar trgovačkih društava prilagođavaju se tim promjenama. Međutim, postoje znatne razlike među sektorima, kao i između velikih i malih poduzeća, te različiti položaji poduzeća u vrijednosnim lancima, različite ovisnosti među poduzećima, različita gledišta u proizvodnji i pružanju usluga i posljedično širok raspon stajališta među poduzećima.

2.8. Ako EU ne uspije iskoristiti sav potencijal digitalizacije, veći dio dodane vrijednosti od 605 milijardi EUR bit će upitan u razdoblju do 2025. S druge strane, pozitivne su odlike još dojmljivije. U studiji koju je naručio Savez njemačke industrije predviđa se da bi u Europi moglo biti stvoreno 1,25 bilijuna EUR dodane vrijednosti do 2025.

2.9. Slični procesi odvijaju se u cijelom svijetu. Usporedne studije pokazuju da EU zaostaje u tom području, unatoč svojim trenutačno izvrsnim gospodarskim rezultatima diljem svijeta u brojnim sektorima.

2.10. Postoje znatne kulturne razlike između europskih i američkih poduzeća. U Europi podatke uglavnom pokreću dijelovi proizvodne industrije⁽⁵⁾. Suprotno tome, industrija velike količine podataka u Sjedinjenim Američkim Državama uglavnom se temelji na poduzećima koja pružaju usluge i podatke, iz takozvane skupine GAFA i, odnedavno, NATU⁽⁶⁾. Sjedinjene Američke Države imaju veliko i dinamično unutarnje tržište te izvrsne financijske uvjete. Poslovanje se temelji na preuzimanju rizika. Osim toga, poduzeća u SAD-u imaju na raspolaganju brze mreže i velik kapacitet pohrane. Isto tako, stalno raste broj velikih kineskih platformi.

2.11. Iako Europa zaostaje, komunikacija Europske komisije upadljivo ne upućuje na glavne međunarodne konkurente Europi, bez obzira na to što su oni glavni razlog zbog kojeg Europa pod hitno mora razviti svoju proizvodnju i usklađivanje politika. U SAD-u i Kini, nacionalni su ciljevi određeni relativno nedavno, i to radi zauzimanja i osiguravanja dominantnog gospodarskog položaja diljem svijeta. Te zemlje, čiji primjer slijede druge zemlje, svjesno podupiru i promiču velike količine podataka kao alat za učvršćivanje konkurentne prednosti poduzeća u SAD-u i Kini. U Sjedinjenim Američkim Državama Obamina administracija usvojila je vrlo jasan pristup prema američkoj trećoj industrijskoj revoluciji, ekvivalentu industriji 4.0 u EU-u, kao osnovi za osnaživanje američke konkurentnosti i gospodarske dominacije. Strategija *America first* („Amerika na prvom mjestu“) vjerojatno će dodatno osnažiti tu politiku. Daljnji razvoj velike količine podataka potrebno je također razmatrati kao geopolitički čimbenik.

3. Slobodan protok podataka među državama članicama

3.1. Među razlozima zbog kojih „europsko digitalno gospodarstvo zaostaje u prihvatanju podatkovne revolucije u usporedbi sa SAD-om, a nedostaje mu i usporediva industrijska sposobnost“⁽⁷⁾, Komisija s pravom ističe vezu između prepreka slobodnom kretanju podataka i zaostajanja u razvoju europskog tržišta.

⁽⁵⁾ *The Digital Transformation of Industry*, Bundesverband der Deutschen Industrie, 1.2.2015.

⁽⁶⁾ Kratica „GAFA“ odnosi se na Google, Apple, Facebook i Amazon, čiji ukupni kombinirani promet iznosi 468 milijardi USD. Kratica „NATU“ odnosi se na Netflix, Airbnb, Teslu i Uber. Kombinirana tržišna vrijednost GAFA-e trenutačno iznosi 2,3 bilijuna USD. To otprilike odgovara tržišnoj vrijednosti 50 najjačih poduzeća obuhvaćenih indeksom EURO STOXX, koja iznosi 2,9 milijardi EUR. Ta činjenica ističe financijsku snagu poslovanja u području velike količine podataka/platformi i ogromne snage tih poduzeća u pogledu stvaranja vrijednosti.

⁽⁷⁾ COM(2017) 9 final, str. 2.

3.2. Dok se zaštita podataka u SAD-u uglavnom temelji na načelu namjernog pružanja podataka te je, kada je riječ o privatnim podacima, obuhvaćena područjem zaštite potrošača, većina europskih zemalja ima na snazi zakone o zaštiti podataka te zajamčenu zaštitu podataka kao ustavno pravo. Pristup Europe u pogledu sigurnosti podataka s jedne se strane može smatrati konkurentskom prednošću, a s druge strane čini se da su uporaba i obrada velike količine podataka u toj mjeri ograničeni da sprečavaju inovacije.

3.3. Fragmentacija tržišta mora se zaustaviti. Komisiju je potrebno ovlastiti da ispita na koji se način, i u kojoj mjeri, moraju otkloniti razlike u pristupu među državama članicama kako bi se smanjile razlike u razvoju i pristupima.

3.4. S obzirom na stalno rastuću količinu podataka zbog interneta stvari (IoT, eng. *Internet of Things*), tvornica budućnosti i autonomnih povezanih sustava, mjere na europskoj razini osobito su nužne te su od strateške važnosti. Pravne i tehničke osnove za slobodan protok podataka diljem Europe predstavljaju kamen temeljac za izgradnju velikog i snažnog digitalnog gospodarstva ⁽⁸⁾.

3.5. Potrebno je uspostaviti industrijsku politiku EU-a. Potrebno je ukloniti neopravdane prepreke slobodnom protoku podataka. Unutarne tržište nije usklađeno s 28 različitih industrijskih politika, pri čemu svaka od njih ima vlastite ciljeve te se temelji na vlastitim instrumentima. Stanje se nije promijenilo ni u ovo digitalno doba ⁽⁹⁾. Komisija i vlade stoga bi trebali djelovati kao posrednici, uz dugoročnu viziju u kojoj su definirani jednaki i okvirni uvjeti na osnovi javno-privatnog partnerstva ⁽¹⁰⁾.

3.6. Komisija s pravom ističe argumente nacionalnih tijela u pogledu ograničavanja protoka podataka. Mjere u području lokalizacije kojima se učinkovito ponovno uvode digitalne „granične kontrole” ⁽¹¹⁾ moraju se zamijeniti zadovoljavajućim europskim okvirom.

3.7. EGSO preporučuje da se provede detaljna analiza trenutnog stanja u državama članicama i postojećih velikih razlika. Njemačka je zahvaljujući svojoj vrhunskoj suvremenoj proizvodnji najnaprednija u proizvodnji podataka, a prate je napredni proizvodni klasteri u drugim, velikim i malim, zemljama. S druge strane, industrija velike količine podataka temeljena na uslugama u Francuskoj i UK-u, i nekim manjim gospodarstvima, primjerice, također snažno raste.

3.8. Slobodan protok podataka ozbiljno ometaju obrambeni stavovi država članica. Do danas je utvrđeno najmanje 50 pravnih i administrativnih prepreka. Među državama članicama postoje i značajne razlike u zahtjevima u pogledu javne nabave. Prevladavaju različite kulture i tradicije. Nacionalne industrijske politike stvaraju različita zakonodavna okruženja, a zajednički industrijski okvir na postoj. Nepovjerenje u pogledu neosobnih podataka može biti izazvano i različitim pristupima načinu na koji treba pravno postupati prema osobnim podacima. Obrambeni stavovi u vlasti i poslovnoj zajednici u raznim zemljama međusobno se osnažuju.

3.9. Nasuprot tome, samo će veće povjerenje među državama članicama stvoriti jedinstveno tržište koje će se razvijati kao sigurno područje za podatke i plodonosno tlo za inovacije.

3.10. Nacionalni ciljevi kao što su promicanje inovacija i progresivno stvaranje dodane vrijednosti najbolje se mogu ostvariti stvaranjem zajedničkog tržišta za velike količine podataka, jamčenjem sigurne pohrane podataka najsuvremenijim upravljanjem IKT-om u širokim razmjernima i udruživanjem potencijala.

3.11. Uz to što ima kontraproduktivan učinak na transparentnost te sprečava inovacije, lokalizacija podataka ima negativan učinak uglavnom na MSP-ove s prekograničnim poslovanjem. EGSO stoga snažno podupire navedeni prijedlog Komisije: „sva djelovanja svih država članica koja utječu na pohranu ili obradu podataka trebala bi se voditi „načelom slobodnog kretanja podataka unutar EU-a” ⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Vidjeti i pismo 14 vlada o slobodnom kretanju podataka iz 2016., *Non-paper on the Free Flow of Data initiative*. Je li loš znak što ni jedna od velikih zemalja, osim Velike Britanije, nije potpisala to pismo?

⁽⁹⁾ SL C 71, 24.2.2016., str. 65. i SL C 389, 21.10.2016., str. 50.

⁽¹⁰⁾ FME-CWM, nizozemsko udruženje za tehnološku industriju, preporučuje uspostavu ministarskog tima na visokoj razini koji bi koordinirao digitalizaciju u Nizozemskoj, 16. ožujka 2017.

⁽¹¹⁾ COM(2017) 9 final, str. 5.

⁽¹²⁾ COM (2017) 9 final, str. 7.

3.12. EGSO ustraje u mišljenju da bi pitanje otvaranja nacionalnih tržišta širenju podataka diljem Europe također trebalo biti obuhvaćeno u godišnjem europskom semestru, uključujući u preporukama po zemljama. Otvorenost javnih podataka diljem Europe omogućit će dovršetak jedinstvenog tržišta i stvoriti ravnopravne uvjete. Uredba GDPR pomaže u stvaranju zajedničkih temelja⁽¹³⁾.

3.13. Regije i urbana područja također raspolažu dinamičkim podacima. Regionalne platforme s javnim i privatnim sudionicima potaknut će regionalna gospodarstva i mogu ojačati regionalne klastere u međunarodnom kontekstu. Regije i gradove trebalo bi uvjeriti da djeluju otvorenog duha. I u tom pogledu EU može imati važnu ulogu u razmjeni najboljih praksi i pružanju najsuvremenijih znanja regionalnim subjektima.

3.14. Javna istraživanja vrlo su važan izvor podataka. Kako je u njim uključen novac poreznih obveznika, važno je jamčiti širenje takvih podataka u širim razmjerima. Riznice podataka proistekle iz istraživanja osobito mogu biti korisne MSP-ovima.

3.15. Takvi javni podaci često ometaju poslovanje privatnih subjekata. Ugovorni aranžmani s komercijalnom sektoru očito dovode do različitog postupanja s podacima. Primjeri uključuju neosobne podatke koji se proizvode u području prometa, u energetskom sektoru, putem satelita, u zemljišnim knjigama i drugim javnim službama.

3.16. S obzirom na, nažalost, ogromne razlike u Europi, EGSO ističe da bi neograničen protok podataka diljem Europe također mogao doprinijeti konvergenciji nacionalnih gospodarstava, što je od znatnog interesa i za naprednija gospodarstva i za ona koja zaostaju. Od javnih uprava može se zatražiti da se međusobno podupiru i podučavaju jedna drugu radi uspostave odgovarajućih mehanizama.

3.17. U Komunikaciji se ne raspravlja o aspektima podataka u različitim jezicima u kontekstu slobodnog protoka podataka i pristupa podacima. Budući da je i jezične podatke moguće samo strojno generirati, EGSO smatra da bi Komisija trebala pojačati svoje napore u poticanju istraživanja i inovacija te u pogledu uvođenja automatskog prevođenja podataka izraženih na različitim jezicima na sve službene jezike EU-a.

3.18. EGSO ističe potrebu za cjelovitim pristupom i za poticanjem zajedničkog osjećaja svrhe u Vijeću za konkurentnost i izvan njega radi stvaranja uzajamnog povjerenja. Povjerenje ima ključnu važnost. Otvaranje europskog tržišta slobodnom protoku neosobnih podataka ima i snažan politički učinak. Ovdje se nameće širok i raznolik raspon pitanja, primjerice jačanje temelja jedinstvenog tržišta i inovacija u velikim i malim poduzećima, poboljšanje izgleda za gospodarski rast i otvaranje radnih mjesta, promicanje gospodarske konvergencije među državama članicama i konkurentnost.

4. Pristup podacima i prijenos podataka na tržištu

4.1. U Komunikaciji se razmatra velik broj mogućih interakcija između poduzeća svih veličina u području podataka (eng. *business-to-business*, tj. B2B). Javne usluge također bi trebalo uzeti u obzir. Raznolikost podataka beskrajna je i njihov je razvoj stoga nepredvidljiv.

4.2. Komisija s pravom daje prednost cilju da sudionici na tržištu bilo koje vrste imaju pristup velikim i raznolikim skupovima podataka. Ističe mnoge prepreke slobodnom pristupu i napominje da je „razmjena podataka [...] i dalje ograničena”⁽¹⁴⁾.

4.3. Razlozi iz kojih poduzeća podatke zadržavaju za sebe očiti su sami po sebi. Proizvodi i usluge proizvode se na temelju proizvodnih planova poduzeća ili, u širem smislu, strategija poduzeća koje se ne dijele s drugima. Sloboda ugovaranja mora se poštovati i načelno jamčiti⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Opća uredba o zaštiti podataka, svibanj 2016. Za stajalište EGSO-a, vidjeti SL C 229, 31.7.2012., str. 90.

⁽¹⁴⁾ COM(2017) 9 final, str. 10.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti također Orgalime: Komentari o predstojećoj inicijativi Europske komisije „Izgradnja podatkovnog gospodarstva EU-a”, 21. rujna 2016., i DIGITALEUROPE: Preliminarno mišljenje o izgradnji europskog podatkovnog gospodarstva, 14. veljače 2017.

4.4. Opća slika vrlo je raznolika. Velika poduzeća često imaju na raspolaganju vlastite odjele za istraživanja, uz širok spektar mogućih primjena. Manja su poduzeća po definiciji ograničena u tom pogledu. No argumenti u korist razmjene podataka s drugim poduzećima u svim su slučajevima nadmoćni, uz izravne prednosti za sva uključena poduzeća.

4.5. Prava intelektualnog vlasništva u pravilu ne obuhvaćaju podatke za komunikaciju između strojeva (M2M). S obzirom na to, na posebne oblike primjene kojima je potrebna pravna zaštita primjenjuje se pravo EU-a. U drugim slučajevima, ti podaci i način na koji se s njima postupa i dalje podliježu ugovornim rješenjima, npr. kad je riječ o vlasništvu nad podacima i cijenama.

4.6. Pravni okvir u području podataka trebao bi osigurati zaštitu prava trgovačkih društava u istoj mjeri kao kad se radi o zaštiti fizičkih proizvoda.

4.7. Nema velike potrebe za novim zakonodavnim mjerama. Postojeći propisi obuhvaćaju većinu područja i po potrebi se mogu doraditi sukladno posebnim zahtjevima digitalnog doba.

4.8. S obzirom na postojeću dinamiku i nepredvidljivost razvojnih kretanja, mogući opći okvir normi ni na koji način ne bi trebao ometati inovacije. Postojeći standardi često ograničavaju inovacije, a novi se standardi teško mogu uspostaviti bez boljeg poznavanja razvojnih kretanja. Stoga su nužni novi načini reguliranja. Potrebno je promicati prenosivost.

4.9. Odgovornost predstavlja osjetljivo pitanje⁽¹⁶⁾. Neke su direktive na snazi, a, kako se područje primjene tehnologije širi, možda će ih trebati revidirati, primjerice Direktivu o odgovornosti za proizvode kako bi obuhvaćala internet stvari i umjetnu inteligenciju. Komunikacija između strojeva (M2M) možda će zahtijevati posebne pravne odredbe o odgovornosti. Uzimajući u obzir veliku raznolikost odnosa između poduzeća u pogledu podataka i činjenicu da se ti odnosi stalno mijenjaju, EGSO smatra da su postojeći propisi većim dijelom zadovoljavajući. Bilo kakva regulacija trebala bi poticati inovacije i nikako ih sprečavati.

4.10. Veći protok ili prijenos podataka može se postići ugovorima među poduzećima, uporabom postojećih ili novih platformi i radionica, po mogućnosti na međunarodnoj osnovi, sučeljima za programiranje aplikacija⁽¹⁷⁾ te osnaživanjem ciljanih odnosa između znanosti i poduzeća. Znanost bi trebala biti zastupljena i u platformama i radionicama. Mnoge od njih već su uspostavljene za industriju 4.0, primjerice regionalni terenski laboratoriji. Širenje podataka koje proizvode istraživački centri i koji se financiraju javnim sredstvima treba učiniti obveznim⁽¹⁸⁾.

4.11. EGSO daje prednost „ispitnim poligonima” i otvorenim tržištima za trgovanje podacima radi poticanja onih koji naginju većoj otvorenosti. Mogu se utvrditi i učvrstiti područja o kojima postoji konsenzus. Jedna organizacija trebala bi biti odgovorna za utvrđivanje potreba za ispitnim poligonima i olakšavanje uspješne i visokokvalitetne suradnje između uključenih agencija.

4.12. EGSO skreće pozornost na vrlo korisnu inicijativu koju su Komisija i Udruženje za vrijednost velike količine podataka (BDVA) pokrenuli 2014.⁽¹⁹⁾ U nedavnoj izjavi obaju partnera istaknuta su četiri glavna instrumenta koja se trebaju provesti putem JPP-ova:

- veliki demonstracijski projekti („projekti vodilje”) u industrijskim sektorima,
- integracija podataka i eksperimentiranje („prostori za inovacije”),
- tehnički projekti u ključnim područjima,
- umrežavanje, izgradnja zajednice i potpora politikama.

⁽¹⁶⁾ COM(2017) 9 final, str. 14. i 15.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 9 final, str. 12.

⁽¹⁸⁾ Regija Valonija planira usvojiti dekret o tom pitanju.

⁽¹⁹⁾ Ta inicijativa udružuje Komisiju, industriju i istraživačke institute u „javno-privatno partnerstvo (JPP) radi suradnje u istraživanju i inovacijama u području podataka, poboljšanja izgradnje zajednice u području podataka i uspostave temelja za rastuće gospodarstvo temeljeno na podacima u Europi” (zajednička izjava Europske komisije i Udruženja za vrijednost velike količine podataka).

Taj pristup treba poslužiti kao primjer za daljnje europske inicijative. Uz istraživačke JPP-ove, postoje i zajedničke tehnološke inicijative usmjerene na inovacije.

4.13. Europski modeli ugovora za suradnju mogli bi biti jedna od mogućnosti.

5. Osviještenost i način razmišljanja u poslovanju

5.1. Pored regulatornih i praktičnih odredbi, snažno digitalno gospodarstvo zahtijeva ozračje veće otvorenosti u europskom poslovnom sektoru. To je prije svega pitanje osviještenosti i načina razmišljanja koji omogućuju da se proaktivno odgovori na promjenu paradigme.

5.2. Svjetsko je gospodarstvo u cjelini u dubokoj preobrazbi. Sve industrije – male i velike – moraju biti uključene u taj proces u kojem ne postoje oprečnosti između postojećih industrija i sektora, kao ni između „starih” i „novih”. Europske temeljne kompetencije moraju se brže i učinkovitije preobraziti, a sve industrije moraju se osnažiti kako bi mogle sudjelovati u tom procesu.

5.3. Taj se proces sam po sebi uglavnom odvija „odozdo prema gore” i stoga se odnosi na poslovni sektor i poduzeća. Uz vrijedne alate koje Komisija predstavlja ⁽²⁰⁾ kako bi tržišta postala osjetljivija na proaktivne prilagodbe, EGSO ističe potrebu za promjenom načina razmišljanja u velikom dijelu europske poslovne zajednice.

5.4. Podaci su osjetljivo pitanje u poduzećima i postat će još osjetljivije pitanje u budućnosti. Za otvorene se podatke zauzima samo ograničen broj poduzeća. U tom bi kontekstu bilo korisno da Komisija osigura popis primjera. Štoviše, mnoga poduzeća i dalje pogrešno vjeruju da će im njihova postojeća razina sofisticirane proizvodnje jamčiti tržišni položaj u budućnosti.

5.5. Razlike između SAD-a i Europe vrlo su uočljive. Tradicije u području inženjerstva u Europi obilježene su zatvorenosću u načinu razmišljanja. Napredno inženjerstvo i visoka razina sofisticiranosti u rukovanju podacima od odlučujuće su važnosti za konkurentsku prednost. SAD je vrlo napredan u području odnosa između poduzeća i potrošača (B2C, eng. *business-to-consumer*) te više otvoren prema ideji slobodnog pristupa. Europa je vrlo napredna u području visokokvalitetne proizvodnje i B2B-a, dok poduzeća žele i dalje imati kontrolu nad svojim podacima.

5.6. Potrebno je ozbiljno razmotriti je li Europa trenutačno sposobna za to da se na odgovarajući način nosi s velikom količinom podataka. Drugim riječima, poduzeća u EU-u moraju se suočiti s izazovom koji predstavlja činjenica da je sposobnost pretvaranja podataka u poslovanje u velikoj mjeri prisutna u SAD-u, što znači da su podaci kojima će morati rukovati pohranjeni na poslužiteljima poduzeća iz SAD-a, uključujući odgovarajuće algoritme za stvaranje novih ideja ⁽²¹⁾.

5.7. Postoji hitna potreba za promjenom. Najbolji način za napredovanje jest usvajanje strategije za očuvanje postojećih snažnih elemenata proizvodnje uz sve veće otvaranje prema protoku podataka. Proces promjene nije moguć preko noći nego samo postupnim koracima. Europska poduzeća moraju pronaći najučinkovitiji europski način, tako da ne idu protiv struje, već da se mijenjanju na prihvatljiv način ⁽²²⁾.

5.8. Mnoga europska poduzeća moraju nadoknaditi zaostatak kako poticanjem vlastite sposobnosti rada s podacima tako i unapređenjem proizvodnje. Koliko se god to činilo čudnim, okretanje k otvorenosti i transparentnosti u pogledu velike količine podataka u brojnim je poduzećima potrebno započeti izmjenom internih postupaka i internih pristupa poduzeća.

5.9. Jedno od ključnih pitanja jesu fleksibilni i lakše prilagodljivi poslovni modeli koji postupno zamjenjuju tradicionalno okružje vertikalno integriranih proizvodnih poduzeća ⁽²³⁾. Takvi poslovni modeli poduzećima moraju omogućiti da učinkovitije posluju u okruženju koje obilježavaju stalno rastući broj proizvoda i usluga i potpuna integracija proizvodnje i usluga. Poduzeća ponekad moraju prihvatiti nepovoljan položaj kako bi stekla više prednosti.

⁽²⁰⁾ COM(2017) 9 final, str. 11.–13.

⁽²¹⁾ Izvrstan je primjer automobilska industrija, pogonska sila europskog gospodarstva, u usporedbi sa, nasuprot tome, potpuno novim konceptima kao što je Google, koji ne prodaje automobile nego, u kontaktu s klijentom, mobilnost i pakete mobilnosti.

⁽²²⁾ Vidjeti *White Paper Digital Platforms – Digital regulatory policy for growth, innovation, competition and participation*, njemačka vlada, Savezno ministarstvo gospodarstva i energetike, ožujak 2017.

⁽²³⁾ Budući razvoj automobilske industrije zorni je primjer: vidjeti mišljenje EGSO-a CCMI/148, 22. veljače 2017.

5.10. Potrebno je organizirati razmjene radi rasprave o napetostima između očuvanja identiteta podataka poduzeća i neophodne potrebe za inovacijama u međunarodnom kontekstu, kao i radi potrage za najučinkovitijim pristupima za promicanje otvaranja u poslovnom svijetu. Komisija može biti od velike pomoći u europeiziranju tih razmjena.

5.11. Potrebne su ideje o stvaranju nekih središta izvrsnosti koja bi bila protuteža Silicijskoj dolini i velikim američkim sveučilištima.

5.12. Primjerice, potrebno je osnažiti nedovoljno razvijeno europsko tržište kapitala. Rukovanje velikom količinom podataka na dinamičan način ne zahtijeva samo uspješna novoosnovana poduzeća nego i, osobito, rastuća poduzeća kojih ima premalo. Stoga je prijeko potrebno dinamičnije tržište poduzetničkog kapitala u Europi. Potrebno je ispitati i prilagoditi mjere za unapređenje i poticanje njegova razvoja na osnovi najboljih praksi kao što je primjer Izraela.

5.13. UK ima vitalno gospodarstvo u području stvaranja podataka. EGSO smatra da bi europska i britanska industrija trebale i dalje blisko surađivati u području stvaranja transparentnih i otvorenih podataka.

6. Društvo i tržište rada

6.1. Stajališta iz prethodnih mišljenja EGSO-a ⁽²⁴⁾ o učincima industrije 4.0 na društvo i tržište rada jednako su bitna u doba slobodnog protoka podataka. Potrebno je naglasiti neke aspekte.

6.2. Društvo, a posebno radna snaga u europskim poduzećima trebali bi u potpunosti razumjeti dinamiku razvoja i širenja podataka. Potrebna je ažurirana komunikacija radi promicanja dostatnog znanja i javnog prihvaćanja dubinskog procesa preobrazbe. Socijalni partneri imaju svoju ulogu.

6.3. Od ključne je važnosti ljudski faktor. Potreban je socijalni dijalog na svim razinama za nužne prilagodbe i uspostavljanje programa za pripremu zaposlenika i mladih za nove okolnosti. Potreban je mnogo veći broj analitičara podataka i znanstvenika koji se bave područjem podataka.

6.4. Time se naglašava i izazov u pogledu razvoja novih vrsta organizacija za osposobljavanje i suradnju uredskih radnika u svim slojevima društva čiji rad će se smanjiti. Trenutačni socijalni sustavi nisu prilagođeni tim izazovima, uz nekoliko iznimaka kao što su poduzeća „bufferi” koja se koriste npr. u Finskoj za premještanje bivših uredskih zaposlenika u kontekst skupnog rada pri čemu zadržavaju svoje socijalno osiguranje. Svi moraju biti svjesni toga da sada radimo u različitom okruženju.

6.5. Razvoj tržišta rada i socijalna uključenost također su dio šireg koncepta industrijske politike. Rezultati studija osciliraju između predviđanja gubitka do 50 % radnih mjesta, osobito među uredskim zaposlenicima, i porasta broja novih radnih mjesta od 20 % kao posljedice digitalizacije i najmodernije proizvodnje. Sve uključene strane trebale bi se usredotočiti na prelazak kako bi se uklonile prepreke prilagodbi i olakšali ishodi koji stvaraju nove mogućnosti za građane, posebno u kontekstu razvoja usluga.

6.6. Obrazovanje i osposobljavanje radne snage na radnom mjestu na svim razinama od velikog su interesa u svakom sektoru i svakoj zemlji. To obrazovanje i osposobljavanje trebalo bi obuhvaćati i druga područja, a ne samo tehnička.

6.7. EGSO ističe da Komisija može imati potpurnu ulogu u usmjeravanju drugih dionika i utvrđivanju problema i mogućnosti. Među poduzećima, socijalnim partnerima i vladama potrebno je organizirati radionice i razmjene u okviru EU-a, uključujući u pogledu najboljih praksi. Potrebno je pronaći i razviti zajedničke temelje i pristupe među velikim brojem različitih kultura u Europi.

Bruxelles, 5. srpnja 2017.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ SL C 13, 15.1.2016., str. 161.